

บทบาทและผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบายข้อริเริ่ม
หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ต่อพื้นที่อ่าวไทย

Geopolitical Impacts of the Belt and Road Initiative
on the Gulf of Thailand

ชวพล ช้างกลาง

Chawapon Changklang

สุริยะใส กตะศิลา

Suriyasai Katasila

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Corresponding Author:

Chawapon Changklang

College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

52/347 Muang-Ake, Phaholyothin Road, Lak-Hok, Muang, Pathumthani 12000 Thailand.

E-mail: Chawaponchangklang@gmail.com

Received: July 23, 2025

Revised: August 7, 2025

Accepted: August 27, 2025

บทบาทและผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบายข้อริเริ่ม หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ต่อพื้นที่อ่าวไทย¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบายข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ในพื้นที่ทางทะเล 2) ศึกษาบทบาทของนโยบาย BRI ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน 3) ศึกษาผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทยและแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทย ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มตัวแทนภาคธุรกิจ จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลเกิดขึ้นจาก 1) กลุ่มปัจจัยที่ผลักดันการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีน ประกอบด้วย 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านการแข่งขันระหว่างรัฐมหาอำนาจ ลักษณะเฉพาะของยุทธศาสตร์จีน และปัจจัยทางประวัติศาสตร์ 2) กลุ่มแรงผลักดันเบื้องหลังการเกิดนโยบาย BRI ได้แก่ แรงผลักดันทางเศรษฐกิจ และแรงผลักดันทางยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ นโยบาย BRI มีบทบาทเป็นเครื่องมือยุทธศาสตร์สำคัญของจีนในการขยายอิทธิพลและช่วงชิงอำนาจในภูมิภาค โดยเน้นการสร้างเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานทางบกและทะเลเพื่อลดการพึ่งพาเส้นทางที่ควบคุมโดยตะวันตก ตอบโต้การปิดล้อมของสหรัฐอเมริกา และส่งเสริมบทบาทของจีนผ่านเศรษฐกิจการเมือง ทั้งยังช่วยยกระดับความชอบธรรมของจีนในเวทีระหว่างประเทศในนามของความร่วมมือและการพัฒนา ทั้งนี้ นโยบาย BRI ของจีนส่งผลให้พื้นที่อ่าวไทยกลายเป็นเวทีการแข่งขันเชิงภูมิรัฐศาสตร์ โดยจีนเพิ่มบทบาทผ่านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางคมนาคมทางทะเล ส่งผลต่อดุลอำนาจในภูมิภาคและเพิ่มความเสี่ยงต่อการพึ่งพิงจีนในด้านเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ สำหรับประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมในการดำเนินนโยบายสมดุลทางการทูต เสริมสร้างศักยภาพภายใน และร่วมมือกับภูมิภาคอย่างรอบคอบเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ

คำสำคัญ : ภูมิรัฐศาสตร์, นโยบายข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI), อ่าวไทย

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์เรื่อง บทบาทและผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบายข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ต่อพื้นที่อ่าวไทย หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Geopolitical Impacts of the Belt and Road Initiative on the Gulf of Thailand

Abstract

This qualitative research explores geopolitical dynamics associated with the Belt and Road Initiative (BRI) in maritime domains, focusing on the Gulf of Thailand. To propose strategic preparedness measures for Thailand, three key objectives are to analyze: 1) motivations behind expanded Chinese BRI-related influence; 2) the BRI component in China's geopolitical competitiveness; and 3) geopolitical impacts of BRI operations in the Gulf of Thailand. Data is gathered by in-depth interviews from 20 informants, including academics, government officials, and business sector representatives. Results are that the Maritime Silk Road, an integral BRI component, is influenced by several factors beyond initial geopolitical motivations. The BRI has emerged as a multifaceted strategy enhancing China's geopolitical presence through economic initiatives and extending military and energy-related security power. In the Gulf of Thailand, BRI-associated infrastructure and connectivity projects have elevated regional strategic significance as a logistical and energy corridor for China, while serving as a potential platform for maritime security expansion. This has prompted diverse regional and global actors to adopt responsive strategies to counterbalance Chinese influence; they include the United States of America; India; Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) member countries; and neighboring littoral states. These findings suggest that Thailand should balance its foreign policy by hedging strategies and proactively implementing protective political, economic, and security measures to safeguard national interests amid intensifying geopolitical competition.

Keywords: geopolitics, Belt and Road Initiative (BRI), the gulf of Thailand

1. ที่มาและความสำคัญ

ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก เป็นภูมิภาคที่ตกอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ของมหาอำนาจที่สำคัญคือจีนและสหรัฐอเมริกา โดยมีพื้นที่ทางทะเลเป็นพื้นที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ทั้งในด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจในภูมิภาค (พินทุสุตา ชัยนาม, 2567) ทั้งนี้ ความพยายามในการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนได้ส่งผลกระทบต่อระเบียบโลกที่อเมริกาวางไว้ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอำนาจโลกความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมหาอำนาจเดิมกับรัฐที่กำลังก้าวขึ้นมามีความสำคัญมากขึ้นและมั่นคง มหาอำนาจเดิมจะปกป้องระเบียบโลกที่ตนสร้างขึ้นและที่ตนได้ประโยชน์มาโดยตลอด ในขณะที่รัฐที่กำลังก้าวขึ้นมารู้สึกว่าตนถูกตีกรอบจำกัดหรือกระทั่งถูกเอาเปรียบจากมหาอำนาจเดิม (Friedberg, 2011) ทั้งนี้ “อ่าวไทย” ถือเป็นส่วนสำคัญของภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกจึงเป็นเรื่องยากที่สถานการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ในอ่าวไทยจะแยกตัวออกจากความตึงเครียดอื่น ๆ ที่กำลังก่อตัวและเพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก

ภายใต้การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากความพยายามในการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนภายใต้ระเบียบโลกที่อเมริกาวางไว้นั้น หากพิจารณายุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีน จะพบว่าจีนได้วางยุทธศาสตร์เชิงรุกในการส่งเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเล ทั้งด้านการสร้างกฎระเบียบ บรรทัดฐานและโครงสร้างพื้นฐานอย่างเป็นระบบและสอดคล้องประสานกันผ่านการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 (Maritime Silk Road in the 21st Century) (พินทุสุตา ชัยนาม, 2567) ซึ่งนโยบาย BRI ของประเทศจีนนั้น ได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในปี ค.ศ. 2013 เมื่อประธานาธิบดีสีจิ้นผิงได้พยายามผลักดันความร่วมมือกับต่างประเทศที่อยู่ในแนวเส้นทางสายไหม Silk Road ในระยะแรก จีนผลักดันความร่วมมือนี้ภายใต้ชื่อเรียกว่า One Belt, One Road หรือ ยี่ได้อี้ลุ่ (Yi Dai, Yi Lu) Belt หมายถึง Silk Road Economic Belt ผ่านการเยือนเอเชียกลางของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง เมื่อเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 2013 ส่วนคำว่า Road มาจากคำเต็มว่า Maritime Silk Road in the 21st Century ผ่านการเยือนประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนเมื่อเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2013 ทั้งนี้ ในปัจจุบันจีนได้ปรับคำเรียกขึ้นใหม่โดยใช้คำว่า ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (The Belt and Road Initiative: BRI) ขึ้นมาแทนเพื่อสะท้อนให้เห็นว่าเส้นทางสายไหมใหม่นี้ไม่ใช่ของจีนประเทศเดียว หากแต่จีนเป็นเพียงเป็นผู้ริเริ่มเพื่อผลักดันความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ตามแนวเส้นทางดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้ได้กลายเป็นหนึ่งในกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของจีนในการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงระดับโลก ทั้งนี้ นโยบาย BRI ได้รับการนำเสนอจากจีนว่าเป็นโครงการเพื่อการพัฒนาและความร่วมมือที่ตั้งอยู่บนหลักการ “Win-Win” ทว่าในอีกด้านหนึ่ง นักวิชาการจำนวนมากกลับมองว่าโครงการนี้เป็นเครื่องมือเชิงภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Tool) ที่จีนใช้ในการปรับโครงสร้างอำนาจโลกตามวิสัยทัศน์ของตน ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าวหากพิจารณาไปยังเส้นทางตามยุทธศาสตร์การขยายอำนาจของจีนนั้น นอกจากเส้นทางเศรษฐกิจสายไหมทางบก (Silk Road Economic

Belt) อันประกอบด้วยเส้นทางการคมนาคมทางบกหลายสายทางหลักที่เชื่อมโยงผ่านโครงสร้างพื้นฐานด้านถนน รถไฟ พลังงานแล้ว เส้นทางการค้าทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Maritime Silk Road) ยังเป็นเส้นทางทางทะเลที่เชื่อมโยงจีนเข้ากับภูมิภาคต่าง ๆ ผ่านการพัฒนาท่าเรือ โครงสร้างพื้นฐานทางทะเล และเส้นทางการค้าทางทะเล โดยแบ่งออกเป็นสองเส้นทางหลัก เส้นทางแรก เริ่มต้นจากชายฝั่งจีนผ่านทะเลจีนใต้ไปยังมหาสมุทรอินเดียแล้วต่อไปยุโรป และเส้นทางที่สองเริ่มต้นจากชายฝั่งจีนผ่านทะเลจีนใต้ไปยังมหาสมุทรแปซิฟิกได้

ในส่วนของอ่าวไทยเป็นทะเลกึ่งปิดที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย กัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซีย พื้นที่ดังกล่าวเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญซึ่งไม่ถือเป็นพื้นที่ที่มีความขัดแย้งทางทะเล (Srivatsav, 2024) อย่างไรก็ตาม ภูมิภาคดังกล่าวอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์การขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนผ่านเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 อันเป็นส่วนสำคัญของนโยบาย BRI จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่พื้นที่อ่าวไทยจะอยู่ภายใต้ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระหว่างประเทศของชาติมหาอำนาจและรัฐที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ภายใต้การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจเดิมและประเทศมหาอำนาจใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ซึ่งมีพื้นที่ทางทะเลเป็นพื้นที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ทั้งในด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อพื้นที่อ่าวไทย การศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลของจีนผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ “อ่าวไทย” จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าใจบริบทการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน บทบาทในการดำเนินการเพื่อสนองเป้าหมายที่แท้จริงรวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่ออ่าวไทย เพื่อแสวงหาแนวทางการเตรียมความพร้อมในการป้องกันไม่ให้อ่าวไทยกลายเป็นพื้นที่ซึ่งความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ปะทุขึ้น (Flash Points) อันส่งผลกระทบต่อสันติภาพของพื้นที่อ่าวไทยในอนาคต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ซึ่งเป็นนโยบายเชิงรุกในพื้นที่ทางทะเลของจีน บทบาทของนโยบาย BRI ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน และผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทยและแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

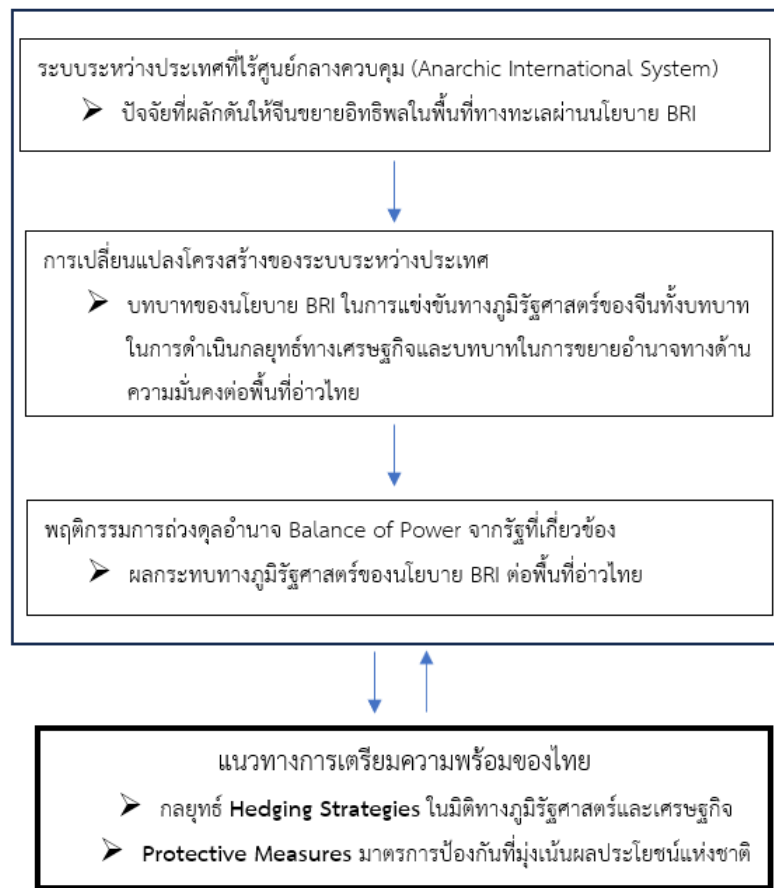
- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเล
- 2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของนโยบาย BRI ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน
- 2.3 เพื่อศึกษาผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทยและแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทย

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยนี้ ประยุกต์จากทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) ซึ่งมีหลักการพื้นฐานสำคัญ 5 ประการประกอบด้วย 1) Anarchy ระบบระหว่างประเทศไม่มีผู้มีอำนาจสูงสุด

(Sovereign) จึงไม่มีผู้ค้ำประกันความมั่นคง 2) Survival รัฐต้องการความอยู่รอดเป็นเป้าหมายสูงสุด 3) Offensive Capabilities รัฐมีขีดความสามารถในการทำลายรัฐอื่น 4) Uncertainty รัฐไม่สามารถทราบเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐอื่นได้ และ 5) Rational Actors รัฐเป็นผู้มีเหตุผลและวิเคราะห์ผลได้ผลเสียอย่างมีประสิทธิภาพ (Mearsheimer, 2001) ภายใต้ทฤษฎีดังกล่าวรัฐจึงเป็นปัจเจกที่แสวงหาอำนาจในระบบระหว่างประเทศที่ไร้ศูนย์กลางควบคุม (Anarchic International System) โดยรัฐไม่เพียงแต่ต้องการความอยู่รอด (Survival) เท่านั้นแต่ยังต้องการเพิ่มอำนาจอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถครอบงำระบบระหว่างประเทศและลดความเสี่ยงจากการถูกคุกคามในอนาคต ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงต้องแสวงหาอำนาจให้มากที่สุด เพราะไม่มีสิ่งใดรับประกันว่าเมื่อรัฐอื่นมีอำนาจมากขึ้นแล้วจะไม่กลายเป็นภัยคุกคาม ทั้งนี้ ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุกสามารถผสมผสานกับแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) และแนวคิดภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะแนวคิดดังกล่าวต่างมีเป้าหมายคล้ายกันในการแสวงหาอำนาจของรัฐ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการอธิบายพฤติกรรมของรัฐที่มุ่งขยายอิทธิพลผ่านนโยบายด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงเพื่อใช้ในการควบคุมพื้นที่ยุทธศาสตร์และความพยายามเป็นเจ้าในภูมิภาค รวมถึงในระบบระหว่างประเทศดังเช่นนโยบาย BRI ของจีน นอกจากนี้ ภายใต้ทฤษฎีดังกล่าวเมื่อโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลง การถ่วงดุลอำนาจ (Balance of Power) ของประเทศมหาอำนาจหรือรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อพฤติกรรมการขยายอิทธิพลนั้นจึงเกิดขึ้นตามมา ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพของผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์อันเป็นผลจากนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทย

จากความสัมพันธ์ของปัจจัยภายใต้ทฤษฎีรวมถึงแนวคิดต่าง ๆ ดังกล่าวได้นำไปสู่กรอบแนวคิดการวิจัยที่ใช้ในการอธิบายการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจผ่านนโยบาย BRI ของจีนในพื้นที่ทางทะเล ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อ่าวไทย และการเตรียมความพร้อมของไทยต่อผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป ดังรูป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย, 2568

ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้น เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปตามแนวทางนิติการศึกษาด้านภูมิรัฐศาสตร์ ผู้วิจัยจึงเลือกนำเอาทฤษฎีและแนวคิดในการวิเคราะห์ผลทางภูมิรัฐศาสตร์เป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบในประเด็นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1. ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) 2. แนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) และ 3. แนวคิดทางภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ดังสรุปต่อไปนี้

1. ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) เป็นฐานในการอธิบายภาพความขัดแย้งและการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาคอินโดแปซิฟิก ซึ่งอ่าวไทยถือเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ดังกล่าว ภายใต้ทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก ปรากฏการณ์ดังกล่าวจะถูกอธิบายผ่านทั้งในมิติด้านความขัดแย้งแข่งขันภายใต้สภาวะอนาธิปไตย (Anarchy) ซึ่งรัฐแต่ละรัฐต้องแสวงหาอำนาจเพื่อความอยู่รอด และมิติด้านการถ่วงดุลอำนาจ (Balance of Power) ซึ่งช่วยให้เข้าใจการขับเคลื่อนของประเทศมหาอำนาจในการพยายามกำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายต่าง ๆ เพื่อใช้ในการถ่วงดุล ในเกมการแข่งขันระหว่างประเทศมหาอำนาจในพื้นที่นั้น ๆ รวมถึงภูมิภาคอินโดแปซิฟิกอันส่งผลกระทบต่อพื้นที่อ่าวไทย (Mearsheimer, 2001)

2. กรอบแนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ช่วยในการอธิบายให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของภูมิศาสตร์ที่มีต่อการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และดุลอำนาจระหว่างประเทศในพื้นที่ทางทะเลอันส่งผลกระทบต่อพื้นที่อ่าวไทย ภายใต้กรอบคิดดังกล่าวทฤษฎีสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาใช้ศึกษาคือทฤษฎีสมุทธานุภาพ (Sea Power Theory) ซึ่งอธิบายว่าประเทศที่สามารถประสบความสำเร็จทางการเมืองระหว่างประเทศ และความมั่งคั่งทางด้านการค้าได้นั้นต้องเป็นประเทศที่มีแสนยานุภาพทางทะเลและสามารถครอบครองอำนาจทางทะเลได้ นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีดินแดนริมขอบหรือ ริมแลนด์ (Rimland Theory) ซึ่งอธิบายว่าดินแดนริมขอบเป็นพื้นที่ซึ่งมีทรัพยากรที่หลากหลาย และมีการเข้าถึงทะเลจึงส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวมีข้อได้เปรียบกว่าพื้นที่ที่ลึกเข้าไปในภาคพื้นทวีปและไม่ติดทะเล ทั้งนี้ หากประเทศใดสามารถครอบครองพื้นที่ดังกล่าวได้ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญทางภูมิศาสตร์ที่จะส่งผลกระทบต่อทรงโลกได้ (ปิติ ศรีแสงนาม, 2565)

3. กรอบแนวคิดทางภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ช่วยอธิบายการดำเนินนโยบาย BRI ของประเทศจีนซึ่งมีมิติของเศรษฐกิจมหภาคอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ภายใต้กรอบคิดดังกล่าว การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์จึงเป็นได้ทั้งปัจจัยในการขับเคลื่อนนโยบายทางเศรษฐกิจ และขณะเดียวกันปัจจัยทางเศรษฐกิจก็สามารถเป็นตัวแปรที่กำหนดนโยบายทางการทหารและนโยบายการต่างประเทศได้ด้วยเช่นกัน (Blackwill & Harris, 2016)

4. วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

4.1 การรวบรวมข้อมูล การวิจัยนี้มีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลขั้นต้น และข้อมูลขั้นรอง ดังนี้

1) ข้อมูลขั้นรอง (Secondary Data) โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งหนังสือและเอกสารวิชาการ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมถึงศึกษาผลการวิจัยในรูปแบบบทความวิจัยสารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการและเอกสารจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) แนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) แนวคิดอำนาจแบบอ่อน (Soft Power) แนวคิดกลยุทธ์การถ่วงดุลความเสี่ยง (Hedging Strategies) และแนวคิด Protective Measures เพื่อใช้กำหนดแนวคำถามให้เป็นไปอย่างตรงประเด็น

2) ข้อมูลขั้นต้น (Primary Data) โดยทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ผ่านการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key-In formants) จำนวน 20 คน โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักผ่านการพิจารณาจากลักษณะของการมีข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกระบวนการสัมภาษณ์ เพื่อที่จะตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก โดยผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย กลุ่มตัวแทนนักวิชาการ กลุ่มตัวแทนภาครัฐ และกลุ่มตัวแทนภาคธุรกิจ

4.2 การตรวจสอบข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลตามหลักการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลในช่วงเวลา สถานที่และบุคคลที่ต่างกันเพื่อตรวจสอบให้ทราบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับในช่วงเวลาต่าง ๆ นั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นควบคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลโดยตลอด กล่าวคือ ในทุกครั้งที่มีการเก็บข้อมูลจากแหล่งใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นคำสัมภาษณ์ เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะนำมาทำการบันทึกและจัดระเบียบข้อมูล โดยวิเคราะห์ตามขั้นตอนเมื่อได้ข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกว่าจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วจึงนำเสนอรายงานผลการวิจัยแบบบรรยาย

5. ผลการศึกษา

5.1 ปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเล

จากการศึกษาพบว่า การที่จีนดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเลโดยการขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลนั้นเกิดขึ้นท่ามกลางบริบทที่หลากหลายและซับซ้อนแต่ก่อตัวออกมาในรูปของยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ภายใต้นโยบาย BRI ทั้งนี้ ท่ามกลางความซับซ้อนและหลากหลายของบริบทในการเกิดขึ้นของเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีนนั้น สามารถอธิบายปัจจัยผลักดันออกได้เป็น 2 ส่วนอันมีที่มาที่แตกต่างกันแต่มีความเกี่ยวข้องสอดคล้องซึ่งกันและกันดังนี้ ในส่วนแรกคือปัจจัยที่ผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลในพื้นที่ทางทะเล และส่วนที่สองคือแรงผลักดันเบื้องหลังนโยบาย BRI

ปัจจัยที่ผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลในพื้นที่ทางทะเล สามารถสรุปองค์ประกอบที่มีปัจจัย 4 ส่วนเกื้อหนุนกันให้จีนต้องการขยายอิทธิพลในพื้นที่ทางทะเลประกอบด้วย

1) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และความสำคัญของพื้นที่ทางทะเลภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก กล่าวคือในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พื้นที่ทางทะเลเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของภูมิภาคและมีความสำคัญทางอำนาจการเมืองและเศรษฐกิจ ทั้งทรัพยากรทางทะเลและเส้นทางขนส่งค้าขายทางทะเลก็เป็นช่องทางในการเติบโตและทรงอำนาจขึ้นของรัฐ ทั้งนี้ ตามทฤษฎีอำนาจทางทะเล (Sea Power) ของ Mahan (1890) พื้นที่ทางทะเลในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกยังมีลักษณะเป็นช่องทางยุทธศาสตร์ทางทะเล ทั้งช่องแคบมะละกา (Strait of Malacca) และช่องแคบฮอร์มุซ (Strait of Hormuz) ซึ่งเชื่อมโยงต่อเนื่องกับพื้นที่ในภูมิภาคอันส่งผลต่อความมั่นคงทางพลังงานอันเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งของเศรษฐกิจของประเทศจีนอีกด้วย

2) ปัจจัยด้านการแข่งขันในการขยายอำนาจรัฐในพื้นที่ทางทะเล กล่าวคือการแข่งขันกันขยายอำนาจของรัฐต่าง ๆ เพื่อต้องการครอบครองทรัพยากรและพื้นที่ทางทะเล ถือเป็นปัจจัยสำคัญลำดับต่อมาในการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน ทั้งนี้ การปฏิรูปเมจิหลังการปิดประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นเป็นชาติเอเชียชาติแรกที่มีนโยบายขยายอำนาจในพื้นที่ทางทะเล โดยมีคู่แข่งที่สำคัญคือรัสเซียที่ขยาย

อำนาจทางทะเลมายังฝั่งเอเชียแปซิฟิกด้วยเช่นกัน ชัยชนะของญี่ปุ่นส่งผลให้ญี่ปุ่นเป็นชาติเอเชียชาติแรกที่เป็นมหาอำนาจทางทะเลภายหลังการรุกรานของชาติตะวันตก ความต้องการสร้างวงศ์ไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพาเป็นสิ่งนำญี่ปุ่นให้ก้าวเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สอง ความพ่ายแพ้ต่อสงครามส่งผลให้ชาติตะวันตกเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ทะเลเอเชียแปซิฟิกอีกครั้งและประเทศที่เข้ามามีบทบาทในครั้งนี้คืออเมริกา ซึ่งเป็นการเข้ามาอย่างนักยุทธศาสตร์ อเมริกาได้เข้ามามีบทบาทในด้านความมั่นคงทั้งในญี่ปุ่นและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรูปแบบขององค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ SEATO (Southeast Asia Treaty Organization) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อต่อสู้กับภัยคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็น (Office of the Historian, U.S. Department of State, n.d.)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาที่อเมริกาได้เข้ามามีบทบาทในพื้นที่ทางทะเลของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกนี้ ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญ 2 เหตุการณ์ที่ส่งผลทำให้ประเทศจีนดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเล เหตุการณ์แรกคือ สงครามเกาหลี ในปี ค.ศ. 1950–1953 และอีกเหตุการณ์สำคัญคือ วิกฤติช่องแคบไต้หวัน ซึ่งทั้งสองเหตุการณ์ส่งผลให้จีนตระหนักได้ว่าความมั่นคงทางทะเลมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อจีนมากเพียงใด บริบทการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีนจึงผูกโยงกับความต้องการขยายอำนาจของรัฐในแต่ละรัฐให้มากที่สุดจนสามารถขึ้นมาเป็นเจ้าแห่งภูมิภาคนั้น ๆ ได้ การแข่งขันกันแสวงหาอำนาจของรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้เอง จึงนับเป็นปัจจัยสำคัญในการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลผ่านนโยบาย BRI ของจีน

3) ปัจจัยอันเป็นผลจากยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศของจีน ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยของการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน เหตุเพราะจีนมียุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายระหว่างประเทศที่เป็นลักษณะเฉพาะที่ผสมผสานระหว่างการตั้งรับเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Restraint) กับการรุกตอบโต้ (Counter-offensive) โดยจีนมักเริ่มต้นจากการประเมินข้อจำกัดของตนเอง และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับมหาอำนาจโดยตรงในช่วงที่ยังไม่พร้อม แต่เมื่อสามารถเสริมสร้างขีดความสามารถของตนได้ถึงระดับหนึ่งแล้ว จึงเริ่มดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อตอบโต้หรือแย่งชิงอิทธิพลในเวทีระหว่างประเทศ กลยุทธ์นี้อาจเรียกได้ว่าเป็นนโยบายตั้งรับก่อนรุก (Strategic Patience with Counterattack Capability) ภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวในยุคของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง เมื่อจีนได้ประเมินสถานการณ์ความพร้อมของตนเองหลังเป็นฝ่ายตั้งรับมาก่อนหน้านั้นแล้วจีนจึงดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเลผ่านเส้นทางสายไหมทางทะเลภายใต้นโยบาย BRI

4) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์สู่นโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน ปัจจัยสุดท้ายที่มีความสำคัญภายใต้บริบทที่ซับซ้อนของการเกิดขึ้นของนโยบายเชิงรุกทางทะเลผ่านนโยบาย BRI ของจีนคือความต้องการแก้ไขความทรงจำทางประวัติศาสตร์ของประเทศจีนเอง ทั้งนี้ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิงได้มีแนวคิดในการนำความทรงจำทางประวัติศาสตร์มาเป็นพลังขับเคลื่อนนโยบายเชิงรุก เขาได้นำแนวคิดการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของชาติเชื่อมโยงที่มากับประวัติศาสตร์ความทรงจำผ่านเรื่อง 100 ปีแห่งความอัปยศ (Century of

Humiliation) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่จีนต้องจำยอมดำเนินนโยบายตั้งรับจากการรุกรานของประเทศตะวันตกมากกว่า 100 ปี ทั้งนี้ บทบาทของประวัติศาสตร์ภายใต้ความทรงจำ 100 ปีแห่งความอับอาย ได้ถูกนำมาใช้เป็นพลังขับเคลื่อนพัฒนาประเทศในรูปแบบนโยบายต่าง ๆ ภายใต้แนวคิดเรื่องการฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของชาติจีน (Chinese National Rejuvenation หรือ Great Rejuvenation of the Chinese Nation) ทั้งนี้ นโยบายภายในและนโยบายภายนอกประเทศ และในส่วนมิติภายนอกประเทศนี้เองที่ความทรงจำนี้ถูกใช้เพื่อชี้แจงการขยายตัวของอำนาจจีนว่าเป็นการ “ฟื้นคืน” สถานะที่ถูกต้องตามประวัติศาสตร์ อันส่งผลให้เกิดการสนับสนุนการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีนผ่านการเกิดขึ้นของนโยบาย BRI ซึ่งเป็นนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน

ส่วนที่สองคือ แรงผลักดันเบื้องหลังนโยบาย BRI กล่าวคือขณะที่องค์ประกอบทั้ง 4 ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นเป็นส่วนสำคัญซึ่งผลักดันให้จีนมีนโยบายเชิงรุกในพื้นที่ทางทะเล รูปแบบในการดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีนซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบของเส้นทางสายไหมทางทะเลนั้น การเกิดขึ้นของนโยบาย BRI ก็เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ซึ่งมีแรงผลักดันสำคัญสองประการคือ แรงผลักดันทางด้านเศรษฐกิจและแรงผลักดันทางด้านยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ แรงผลักดันทางเศรษฐกิจนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ประการ ส่วนแรกคือแรงผลักดันซึ่งเกิดจากวิกฤตการณ์ด้านกำลังการผลิตส่วนเกิน (Industrial Overcapacity) และส่วนที่สองคือแรงผลักดันที่เกิดจากยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันตกของจีน (Western Development Strategy) ซึ่งต้องการเชื่อมโยงเส้นทางการค้าทั้งทางบกและทางทะเลเพื่อการพัฒนาและลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ฝั่งภาคตะวันตก นอกจากนี้ ยังมีแรงผลักดันทางด้านยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งจีนมองว่าการกลับเข้ามาของอเมริกาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกผ่านโครงการหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership: TPP) ในยุคประธานาธิบดีโอบามา เป็นสัญญาณซึ่งจีนจะต้องแสดงบทบาทเชิงรุกในรูปแบบของเส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21 ผ่านนโยบาย BRI ทางทะเล

5.2 บทบาทของนโยบาย BRI ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน

จากการศึกษาพบว่านโยบาย BRI มีลักษณะเป็นนโยบายที่เพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนผ่านบทบาทในการดำเนินการสองลักษณะคือบทบาทในการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจและบทบาทในการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคง

สำหรับบทบาทในด้านการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์นั้น นโยบาย BRI มีรูปแบบในการดำเนินงานดังนี้

การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การเสริมสร้างห่วงโซ่อุปทานในการปฏิรูปเศรษฐกิจจีน การพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เชื่อมโยงสู่ประเทศจีน และการขยายบทบาทให้แก่รัฐวิสาหกิจจีน ซึ่งบทบาทในการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเหล่านี้สุดท้ายแล้วล้วนส่งผลต่อการเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีน ภายใต้การดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้ปรากฏโครงการก่อสร้างในประเทศพื้นที่บริเวณอ่าวไทยที่สำคัญ เช่น ในประเทศไทย ประกอบด้วยโครงการรถไฟความเร็วสูงไทย-จีน และโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) โดยปัจจุบันมีบริษัทจีน

กว่า 100 แห่งที่เข้ามาดำเนินการในนิคมอุตสาหกรรมภายในพื้นที่ดังกล่าว ในด้านการลงทุนด้านดิจิทัล บริษัท Alibaba Group ซึ่งเป็นบริษัทเทคโนโลยีรายใหญ่ของจีนได้เข้ามาลงทุนในศูนย์กลางอีคอมเมิร์ซและโลจิสติกส์ดิจิทัลภายในเขต EEC ด้วยมูลค่ากว่า 320 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย BRI กับการขยายบทบาทของจีนในห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลของภูมิภาค (CGTN, 2018) นอกจากนี้พบว่ายังมีโครงการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางทะเล ซึ่งมีการพัฒนาท่าเรือสัตหีบเป็นโครงการสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการลงทุนของจีนในโครงสร้างพื้นฐานทางทะเลของไทย (CGTN, 2018) รวมถึงความพยายามในการเข้ามาลงทุนในโครงการสะพานบก (Land Bridge) ของไทย เป็นต้น

ในประเทศกัมพูชาจากรายงานของสำนักงานสารนิเทศแห่งรัฐจีน (State Council Information Office: SCIO) (2022) พบว่า โครงการสำคัญภายใต้นโยบาย BRI ที่ดำเนินการในกัมพูชาครอบคลุมในหลายมิติ อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษสีหนุวิลล์ (Sihanoukville Special Economic Zone: SSEZ) โรงไฟฟ้าพลังน้ำ สนามบินนานาชาติแห่งใหม่ในจังหวัดเสียมราฐ สนามกีฬาแห่งชาติโมโรตคเตโซ ระบบถนนและสะพาน โรงพยาบาล และโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขปโภค เช่น ระบบประปาชนบท นอกจากนี้ยังปรากฏโครงการพัฒนาท่าเรือและศูนย์กลางโลจิสติกส์กำปอต (Kampot Logistics and Port Project) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่สำคัญของกัมพูชาในช่วงทศวรรษนี้ รวมถึงฐานทัพเรือเรียม (Ream Naval Base) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งจังหวัดพระสีหนุ ใกล้เมืองท่าสำคัญอย่างสีหนุวิลล์ และโครงการคลองฟุนันเตโช (Funan Techo Canal) เพื่อเชื่อมโยงกับอ่าวไทยในประเทศกัมพูชา เป็นต้น

ในประเทศเวียดนามปรากฏโครงการรถไฟใต้ดิน Cat Linh-Ha Dong ในกรุงฮานอย ซึ่งแม้จะถูกนำมาอ้างอิงในฐานะโครงการภายใต้นโยบาย BRI แต่ในความเป็นจริงแล้ว โครงการดังกล่าวได้เริ่มต้นขึ้นก่อนการประกาศนโยบาย BRI โดยมีการลงนามข้อตกลงระหว่างรัฐบาลเวียดนามและจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 เช่นเดียวกับโครงการโรงไฟฟ้า Vinh Tan ที่มีการลงนามในปี ค.ศ. 2007 (Grossman, 2024) ส่วนประเทศมาเลเซียพบว่าโครงการรถไฟชายฝั่งตะวันออกของมาเลเซีย East Coast Rail Link (ECRL) เป็นโครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่และถูกจัดให้เป็นหนึ่งในโครงการหลักของนโยบาย BRI ในมาเลเซีย โดยเริ่มต้นในปี ค.ศ. 2017 ตัวโครงการมีความยาวรวม 665 กิโลเมตร มีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยงรัฐชายฝั่งตะวันออก ได้แก่ กลันตัน ตรังกานุ และปาหัง กับศูนย์กลางทางเศรษฐกิจบนฝั่งตะวันตกของประเทศ จากการศึกษาพบว่าโครงการ BRI ในประเทศมาเลเซียไม่ได้เป็นโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกับอ่าวไทยโดยตรงแต่มีความเชื่อมโยงกับการขนส่งส่วนต่อเนื่องกับอ่าวไทย โดยเฉพาะโครงการรถไฟชายฝั่งตะวันออก (ECRL) ที่อาจเชื่อมต่อกับเครือข่ายการขนส่งในอ่าวไทยในอนาคต

ภายใต้การดำเนินนโยบาย BRI พื้นที่อ่าวไทยไม่เพียงแต่อยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน หากแต่อ่าวไทยยังมีแนวโน้มอาจจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ของจีน ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าภายใต้การดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจของจีน อ่าวไทยได้ถูกจัดวางให้อยู่ในเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมที่รองรับและเอื้ออำนวยกับยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน

นอกจากนั้น ภายใต้โครงข่ายตามยุทธศาสตร์ของนโยบาย BRI อ่าวไทยได้กลายเป็นพื้นที่บนเส้นทางเพื่อลดความเสี่ยงด้านการขนส่งพลังงานของจีน เห็นได้จากการที่จีนได้ลงทุนในโครงข่ายพลังงานซึ่งรวมถึงโรงไฟฟ้า ท่อส่งน้ำมัน และคลังน้ำมันในหลายประเทศรอบอ่าวไทย โดยเฉพาะในกัมพูชาและมาเลเซีย โครงสร้างเหล่านี้ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการพลังงานของประเทศเจ้าบ้าน แต่ยังมีบทบาทเป็นสถานีขนถ่าย (Transshipment Hubs) สำหรับการลำเลียงน้ำมันหรือก๊าซในกรณีฉุกเฉินหรือต้องเปลี่ยนเส้นทาง ทั้งนี้ โครงการ BRI ในอ่าวไทยได้ทำให้จีนสามารถกระจายจุดยุทธศาสตร์ในการเข้าถึงพลังงาน (Strategic Redundancy) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของความมั่นคงพลังงานสมัยใหม่ กล่าวคือ ไม่ขึ้นกับเส้นทางหรือแหล่งจัดหาพลังงานเพียงจุดเดียว อีกทั้งยังช่วยลดอำนาจการต่อรองของประเทศมหาอำนาจที่อาจใช้ช่องแคบมะละกาเป็นเครื่องมือในทางภูมิรัฐศาสตร์ได้ (Kaplan, 2010)

สำหรับบทบาทในการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคง พบว่านโยบาย BRI ยังมีบทบาทในการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคงเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนทั้งในรูปแบบของการทำให้พื้นที่อ่าวไทยมีแนวโน้มในการเป็นพื้นที่หนุนเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเลในด้านความมั่นคงให้แก่จีนผ่านการเกิดขึ้นของฐานทัพเรือเรียม (Ream Naval Base) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งจังหวัดพระสีหนุ ใกล้เมืองท่าสำคัญอย่างสีหนุวิลล์ และโครงการคลองฟูนันเตโช (Funan Techo Canal) ในประเทศกัมพูชา ซึ่งสามารถเชื่อมโยงจีนผ่านแม่น้ำโขงเข้าสู่อ่าวไทยเพื่อเชื่อมต่อกับระบบเส้นทางเดินเรือทางทะเลได้ รวมไปถึงแนวโน้มที่จะทำการขยายบทบาทของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (People's Liberation Army: PLA) ในอ่าวไทยทั้งการฝึกซ้อมและปฏิบัติการในน่านน้ำโดยรอบอ่าวไทย ซึ่งสอดคล้องกับในภูมิภาคอื่นภายใต้โครงการ BRI ซึ่งปรากฏการเพิ่มขึ้นของทั้งขนาดและบทบาทของกองทัพ PLA เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่โครงการก่อสร้างต่าง ๆ ภายใต้นโยบาย BRI (Asia Society Policy Institute, 2020) ในขณะเดียวกันก็ทำให้กองกำลังของกองทัพ PLA ใช้เป็นเหตุในการเข้าไปมีบทบาทในพื้นที่ต่าง ๆ ในภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งในยุโรป แอฟริกาและพื้นที่ตะวันออกกลางของชาติอาหรับภายใต้โครงการ BRI ที่เกิดขึ้นอันเป็นภาพสะท้อนอิทธิพลเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนในเวลาเดียวกัน

นอกจากนี้ นโยบาย BRI ยังปรากฏการขยายความมั่นคงทางด้านพลังงานเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนอีกด้วย โดยการเพิ่มอิทธิพลในการสำรวจแหล่งพลังงานจากพื้นที่ภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งพลังงานฟอสซิลและพลังงานทางเลือกล้วนอยู่ภายใต้โครงข่ายของนโยบาย BRI ของจีนอันนำไปสู่อิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่ประเทศจีนเห็นได้จากการมีส่วนร่วมของจีนภายใต้โครงการ BRI ในภาคพลังงานถือเป็นสัดส่วนที่ใหญ่ที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคส่วนอื่น ๆ โดยในปี ค.ศ. 2024 มูลค่าการมีส่วนร่วมในการลงทุนของจีนในภาคพลังงานอยู่ในระดับประมาณ 40 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งนับเป็นระดับสูงสุดนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 เป็นต้นมา

ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในการลงทุนของจีนในภาคพลังงานในปี ค.ศ. 2024 ได้สร้างสถิติใหม่โดยการเป็นปีที่มีการลงทุนในพลังงานสีเขียวหรือพลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากที่สุดนับตั้งแต่การริเริ่มนโยบาย BRI กล่าวคือ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และพลังงานจากขยะ (waste-to-energy) มีมูลค่าประมาณ

11.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นประมาณร้อยละ 30 ของการมีส่วนร่วมทั้งหมดของจีนในภาคพลังงาน ภายใต้โครงการ BRI นอกจากนี้ ยังมีการลงทุนเพิ่มเติมในพลังงานน้ำ (hydropower) อีกจำนวน 639 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม จีนยังคงมีบทบาทอย่างต่อเนื่องในการลงทุนในพลังงานฟอสซิล โดยเฉพาะ ก๊าซธรรมชาติ รวมถึงถ่านหินผ่านการดำเนินโครงการเหมืองถ่านหิน การมีส่วนร่วมในระบบกระจายพลังงาน เช่น สถานีแปลงไฟฟ้าและสายส่งไฟฟ้ายังคงคิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 11 ของการลงทุนทั้งหมดของจีนในภาคพลังงานภายใต้โครงการ BRI (Wang, 2025)

5.3 ผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่ อ่าวไทยและแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทย

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ของจีนได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญต่อพื้นที่อ่าวไทยดังที่ได้กล่าวมาในข้อ 5.2 อันส่งผลให้เกิดผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ขึ้นตามมา เห็นได้จากยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของอเมริกาที่เข้ามาตอบโต้โดยตรงต่อนโยบาย BRI ของจีนในภูมิภาคนี้ โดยยุทธศาสตร์นี้ของสหรัฐมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทำให้ประเทศอเมริกาเป็นพันธมิตรที่เป็นที่ต้องการของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค (Preferred Partner) (Kuok, 2025) อเมริกายังคงมีความพยายามในการรักษาบทบาทผู้นำในภูมิภาคนี้ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถพัฒนาและมีส่วนร่วมในการเติบโตและเปลี่ยนแปลงของภูมิภาคนี้ในศตวรรษที่ 21 ได้ ทั้งนี้ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของอเมริกามีมาตรการตอบโต้ต่อนโยบาย BRI ของจีนที่สำคัญ เช่น การตอบโต้โครงสร้างพื้นฐานที่ครอบงำโดยจีนซึ่งอเมริกาและประเทศพันธมิตรรวมถึงสิงคโปร์และอินเดียคัดค้านการก่อสร้างคลองกระที่ที่เกิดจากแนวคิดของจีนโดยการต่อต้านนี้เกิดจากความกังวลว่าคลองดังกล่าวจะลดความสำคัญของสิงคโปร์ในฐานะศูนย์กลางการขนส่งและเพิ่มเส้นทางทางทะเลของจีนให้ใกล้กับมหาสมุทรอินเดียจนเกินไป ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้จีนสามารถควบคุมห่วงโซ่อุปทานและความมั่นคงทางทะเลได้มากยิ่งขึ้น (Aguilar, 2025)

ในขณะเดียวกันอเมริกาก็ให้การสนับสนุนระเบียบการค้าทางเลือกเพื่อเป็นมาตรการตอบโต้โดยตรงต่อผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของจีน อเมริกาได้ให้การสนับสนุนแนวคิดในโครงการสะพานทางบก (Land Bridge Project) ระยะทาง 90 กิโลเมตรที่ประเทศไทยเสนอ โครงการนี้ออกแบบมาเพื่อเชื่อมต่อทะเลอันดามันกับอ่าวไทย ซึ่งอเมริกามองว่าเป็นการสร้างเส้นทางการค้าทางเลือกที่ไม่ให้ประโยชน์โดยตรงต่อวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ของจีน ในส่วนของประเทศไทยยังคงมีความพยายามในการแสวงหาเงินลงทุนที่หลากหลายสำหรับการสร้างสะพานดังกล่าวจากประเทศพันธมิตรอย่างเช่นซาอุดีอาระเบีย เพื่อหลีกเลี่ยงการพึ่งพาเงินทุนสนับสนุนจากแหล่งเดียวมากเกินไป อันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของอเมริกาในการรักษาเอกราชทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคนี้ไว้ (Mark, 2025) เป็นต้น

นอกจากนี้อเมริกายังมีมาตรการทางด้านเศรษฐกิจและนโยบายการขึ้นภาษีนำเข้าของอเมริกาเพื่อใช้ในการตอบโต้ ทั้งนี้ พบว่านโยบายการขึ้นภาษีนำเข้าของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์เป็นหัวใจสำคัญของ

สงครามการค้าที่ปะทุขึ้นระหว่างอเมริกาและจีน ในขณะที่อเมริกาเป็นฝ่ายเริ่มต้นด้วยการขึ้นภาษีสินค้าจีนหลายรายการโดยอ้างถึงการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาและการบังคับถ่ายทอดเทคโนโลยีของจีน ฝั่งจีนก็ได้ตอบโต้ด้วยการขึ้นภาษีสินค้าอเมริกาในลักษณะเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่าเบื้องหลังการตอบโต้จีนของทรัมป์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ประเด็นการค้า แต่ยังสะท้อนถึงความกังวลที่มีมากขึ้นเกี่ยวกับอิทธิพลที่เพิ่มขึ้นของจีนในเวทีโลก ทั้งนี้ อเมริกามองว่าโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่เน้นการอุดหนุนรัฐวิสาหกิจ การควบคุมตลาด และการขยายอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น นโยบาย BRI กำลังท้าทายความเป็นผู้นำของอเมริกา การใช้ภาษีจึงเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ที่ใหญ่กว่าในการสกัดกั้นการผงาดขึ้นของจีนในฐานะมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและการทหาร (Council on Foreign Relations, 2021)

ผลการศึกษายังพบว่าประเทศอินเดียก็ได้มีนโยบายมุ่งตะวันออก (Act East Policy) ซึ่งเปิดตัวหลังนโยบาย BRI ของจีนเพียงหนึ่งปี นโยบายดังกล่าวของอินเดียเป็นกรอบยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างบูรณาการทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพในภูมิภาค และความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านทางตะวันออก นโยบายนี้ไม่ได้มุ่งเพียงแค่การตอบโต้หรือถ่วงดุลอิทธิพลของจีนเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลขึ้นของอินเดียในการเป็นผู้เล่นหลักในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของอ่าวไทยซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ (Observer Research Foundation, 2025) ทั้งนี้ พบว่านโยบายดังกล่าวมีลักษณะของการดำเนินนโยบายการทูตทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นมาตรการตอบโต้นโยบาย BRI ในอ่าวไทย โดยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทางเลือกที่เน้นการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพในภูมิภาค และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม รวมถึงส่งเสริมการเติบโตที่ยั่งยืนในภูมิภาค (Sangtam, 2025)

การศึกษาค้นคว้าสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (ASEAN) มีท่าทีที่ตอบรับต่อการเข้ามาของนโยบาย BRI ของจีน ด้วยเหตุที่การดำเนินโครงการ BRI ของจีนนั้นมีแนวทางที่สอดคล้องและสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการพัฒนาภายใต้แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันของอาเซียน (Master Plan on Connectivity – MPAC 2025) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนเข้าด้วยกันในทุกด้าน รวมถึงการเชื่อมโยงทางกายภาพของเส้นทางการคมนาคม และการเชื่อมโยงทางโลจิสติกส์ ด้วยเหตุนี้การมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับโครงการ BRI ของจีนอาจทำให้อาเซียนได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจากจีนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคนี้ (Shoji, 2021) ในขณะเดียวกัน อาเซียนก็มีความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการเลือกข้างระหว่างจีนและอเมริกา ด้วยการรักษาสอดคล้องทางด้านการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจสองประเทศนี้ซึ่งถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งของอาเซียน

ในที่สุดแม้ว่านโยบาย BRI มุ่งหวังที่จะส่งเสริมและเชื่อมต่อเส้นทางการค้าและเศรษฐกิจ แต่ขณะเดียวกันการดำเนินนโยบายของจีนในอ่าวไทยก็ส่งผลทำให้เกิดผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์อันนำไปสู่การแข่งขันของมหาอำนาจที่รุนแรงขึ้นในพื้นที่อ่าวไทยด้วยเช่นกัน สุดท้ายผลการศึกษาพบว่าการเตรียมความพร้อมของไทย ควรดำเนินการโดยอาศัยกรอบแนวทางการรักษาสอดคล้องภายใต้แนวคิดกลยุทธ์การถ่วงดุลความเสี่ยง (Hedging Strategies) และแนวทางการใช้มาตรการป้องกัน (Protective Measures) เพื่อรักษา

ผลประโยชน์แห่งชาติ สำหรับกรอบแนวทางการรักษาสมดุลภายใต้แนวคิดกลยุทธ์การถ่วงดุลความเสี่ยงนั้น พบว่าสามารถกำหนดออกมาเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของไทยได้ดังนี้ 1) การรักษาความมั่นคงทางทะเลและพลังงานในอ่าวไทย เช่น การพัฒนาท่าเรือและเส้นทางเดินเรือใหม่ ๆ เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง ลดระยะเวลาการเดินทางของเรือ และเสริมสร้างบทบาทของไทยในฐานะศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาค เป็นต้น 2) แนวทางความมั่นคงด้านพลังงาน เช่น การพัฒนาโครงข่ายท่อส่งก๊าซและน้ำมัน รวมถึงการขยายขีดความสามารถของท่าเรือสำหรับขนถ่ายพลังงานภายใต้นโยบาย BRI อาจช่วยเพิ่มความหลากหลายของเส้นทางและแหล่งที่มาของพลังงาน ทำให้ไทยมีทางเลือกมากขึ้นและลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาเส้นทางเดินเรือเดียวผ่านช่องแคบมะละกา เป็นต้น 3) การบริหารจัดการพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลในอ่าวไทย เช่น การเจรจาทำความเข้าใจโดยคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ และพยายามอยู่เหนือแรงกดดันจากสองข้างประเทศมหาอำนาจซึ่งจะเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนคู่เจรจาในแนวทางที่ประเทศของมหาอำนาจจะได้รับประโยชน์ เพราะสาเหตุเหล่านี้อาจเป็นปัจจัยสำคัญทำให้การเจรจาในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ทับซ้อนในอ่าวไทยยังคงไม่คืบหน้า

สำหรับแนวทางการใช้มาตรการป้องกัน (Protective Measures) เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ ผู้วิจัยพบว่าภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์บริเวณอ่าวไทย ประเทศไทยควรมีการเตรียมความพร้อมภายใต้มาตรการตามกรอบแนวทางการใช้มาตรการป้องกัน ดังนี้ 1) การกระจายความเสี่ยงและการไม่พึ่งพาเงินมากเกินไป 2) การสร้างความโปร่งใสและเงื่อนไขที่เป็นธรรม 3) การเสริมสร้างกรอบกฎหมายและระเบียบภายในประเทศ 4) การส่งเสริมความร่วมมือระดับภูมิภาค (ASEAN Centrality) และ 5) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายใน เป็นต้น

6. อภิปรายผล

6.1 ปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเล

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่านโยบาย BRI ของจีนผ่านเส้นทางสายไหมทางทะเล มีลักษณะของการเป็นนโยบายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นนโยบายเชิงรุกในพื้นที่ทางทะเลของจีนอันส่งผลสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งสอดคล้องกับพินทุ์สุตา ชัยนาม (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าจีนได้วางยุทธศาสตร์เชิงรุกในการส่งเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเล อย่างเป็นระบบและสอดคล้องประสานกันผ่านการดำเนินการตามนโยบาย BRI เส้นทางสายไหมทางทะเลในศตวรรษที่ 21

หากพิจารณาส่วนแรกคือปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลในพื้นที่ทางทะเล ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ประการคือ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และความสำคัญของพื้นที่ทางทะเลภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปัจจัยการแข่งขันในการขยายอำนาจรัฐในพื้นที่ทางทะเล ปัจจัยทางยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศของจีน และปัจจัยทางประวัติศาสตร์สู่นโยบายเชิงรุกทางทะเลของประเทศจีนนั้น ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ทางทะเลในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ ทรัพยากร

ทางทะเลรวมถึงเส้นทางขนส่งค้าขายทางทะเลซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอำนาจทางทะเล (Sea Power) ของ Mahan (1890) (อ้างถึงใน ปิติ ศรีแสงนาม, 2565) ซึ่งเชื่อว่าการที่ประเทศมีแสนยานุภาพทางทะเลและสามารถครอบครองอำนาจทางทะเลได้จะเป็นปัจจัยส่งผลให้สามารถประสบความสำเร็จทางการเมืองระหว่างประเทศ และความมั่งคั่งทางด้านการค้าได้ ทั้งนี้ ทะเลภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีลักษณะเป็นช่องทางยุทธศาสตร์ทางทะเล ทั้งช่องแคบมะละกา (Strait of Malacca) และช่องแคบฮอร์มุซ (Strait of Hormuz) จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการดำเนินนโยบายเชิงรุกทางทะเลของจีน

อย่างไรก็ตาม แรงผลักดันเบื้องหลังนโยบาย BRI ซึ่งเป็นองค์ประกอบส่วนที่ 2 ของปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลซึ่งปรากฏทั้งแรงผลักดันด้านเศรษฐกิจ และแรงผลักดันด้านยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์นั้น ต่างก็ส่งผลทำให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลด้วยเช่นกัน ทั้งแรงผลักดันจากวิกฤตการณ์ด้านกำลังการผลิตส่วนเกิน (Industrial Overcapacity) และแรงผลักดันจากยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันตกของจีน (Western Development Strategy) ปัจจัยส่วนนี้มีความแตกต่างจากแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์อย่างทฤษฎีอำนาจทางทะเล (Sea Power) ของ Mahan (1890) หรือทฤษฎีดินแดนใจกลาง (Heartland Theory) ของ Mackinder (1904) หากแต่ปัจจัยดังกล่าวเกี่ยวข้องกับประเด็นทางเศรษฐกิจซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านภูมิเศรษฐศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญที่ร่วมอยู่ด้วยในการขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลนี้

เมื่อเป็นเช่นนั้นนโยบาย BRI ของจีนผ่านเส้นทางสายไหมทางทะเลจึงมีลักษณะของการเป็นนโยบายเชิงรุกในพื้นที่ทางทะเลของจีนอันส่งผลสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัจจะนิยมเชิงรุก (Offensive Realism) ของ Mearsheimer (2001) หากแต่ปัจจัยผลักดันให้จีนขยายอิทธิพลผ่านนโยบาย BRI ในพื้นที่ทางทะเลนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเพียงปัจจัยเดียวตั้งแต่เริ่มต้น แต่ยังมีปัจจัยภายในซึ่งเป็นแรงผลักดันด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนสำคัญ

6.2 บทบาทของนโยบาย BRI ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน

จากผลการวิจัยพบว่าบทบาทในการเพิ่มอิทธิพลเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนของนโยบาย BRI มี 2 ลักษณะคือการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจและการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคงซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Ahmed and Lambert (2021) ที่เสนอว่านโยบาย BRI เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจีนที่มีเป้าหมายทางภูมิรัฐศาสตร์โดยการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทั่วโลก เช่นเดียวกับ Curtis and Klaus (2024) ที่วิเคราะห์บทบาทโครงการ BRI ของจีนว่าเป็นนโยบายที่มีเป้าหมายในมิติของภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์โดยเน้นถึงการพัฒนาเมืองและโครงสร้างพื้นฐานเป็นเครื่องมือในการสร้างระเบียบโลกใหม่และจีนได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเมืองต่าง ๆ ทั่วโลกผ่านโครงการ BRI โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเชื่อมโยงและขยายอิทธิพลของจีนในระดับสากล โดยการลงทุนในโครงการต่าง ๆ เช่น ถนน รถไฟ ท่าเรือ และโครงข่ายดิจิทัล ไม่เพียงแต่เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นการวางรากฐานสำหรับระเบียบโลกใหม่ที่จีนมีบทบาทสำคัญ

สำหรับในพื้นที่อ่าวไทย นโยบาย BRI ของจีนได้ส่งผลให้เกิดเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นระบบครอบคลุมทั้งท่าเรือ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ระบบการขนส่งทางบก ทางราง และทางน้ำ ซึ่งล้วนเป็นการเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีน ทั้งการปรับให้พื้นที่อ่าวไทยมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนในรูปแบบของการดำเนินงานตามโครงการก่อสร้างต่าง ๆ ภายใต้นโยบาย BRI เพื่อให้อ่าวไทยอยู่ภายใต้เครือข่ายโครงสร้างคมนาคมที่รองรับเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ 21 ของจีน และการดำเนินโครงการให้อ่าวไทยอยู่ภายใต้โครงข่ายเส้นทางการลดความเสี่ยงด้านการขนส่งพลังงานอันเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้แก่จีนรวมถึงทำให้พื้นที่อ่าวไทยมีแนวโน้มในการเป็นพื้นที่หนุนเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเลในด้านความมั่นคงให้แก่จีน ผ่านการเกิดขึ้นของฐานทัพเรือเรียม (Ream Naval Base) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งจังหวัดพระสีหนุ ใกล้เมืองท่าสำคัญอย่างสีหนุวิลล์ อันถือเป็นหนึ่งในพื้นที่ซึ่งได้รับความสนใจทางยุทธศาสตร์มากที่สุดในภูมิภาคอ่าวไทย โดยเฉพาะในบริบทของการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างจีนกับมหาอำนาจตะวันตก และโครงการคลองฟุนันเตโช (Funan Techo Canal) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเชื่อมต่อกับระบบการค้าทางทะเลในภูมิภาค รวมไปถึงแนวโน้มของการขยายบทบาทของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (PLA) ในอ่าวไทย

ผลการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทในการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีลักษณะของการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การเสริมสร้างห่วงโซ่อุปทานในการปฏิรูปเศรษฐกิจจีน การพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เชื่อมโยงสู่ประเทศจีน และการขยายบทบาทให้แก่รัฐวิสาหกิจจีน ซึ่งบทบาทในการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่จีนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ของ Luttwak (1990) ซึ่งอธิบายว่าคือตรรกะของสงครามในรูปแบบของวิธีการทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายความถึงการที่รัฐใช้กลยุทธ์ทางเศรษฐกิจในลักษณะที่คล้ายกับการใช้ยุทธศาสตร์ทางทหารเพื่อขยายอำนาจและอิทธิพลในระดับโลก นอกจากนี้ ยังพบว่านโยบาย BRI ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างห่วงโซ่อุปทานในการปฏิรูปเศรษฐกิจจีนอีกด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงสามารถยืนยันได้ว่านโยบาย BRI ของจีนเป็นนโยบายที่มีบทบาทต่อการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีนในเวทีระหว่างประเทศโดยการดำเนินการทั้งตามแนวคิดภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ในรูปแบบของการดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจและการดำเนินการตามแนวคิดภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) โดยตรงในรูปแบบของการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคง ซึ่งการดำเนินการทั้ง 2 แนวทางล้วนมุ่งเพิ่มอิทธิพลในการเป็นนโยบายเชิงรุกเพื่อใช้ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่ประเทศจีน

6.3 ผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทยและแนวทางการเตรียมความพร้อมของไทย

ผลการวิจัยพบว่านโยบาย BRI ของจีนได้สร้างผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์อย่างลึกซึ้งโดยได้ทำให้การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจทวีความรุนแรงมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นอเมริกา อินเดีย รวมถึงอาเซียน และประเทศใน

พื้นที่อ่าวไทยจากความพยายามรักษาสสมดุลให้เกิดขึ้นในภูมิภาค การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประเทศดังกล่าวเพื่อรักษาสสมดุลของอำนาจ (Balance of Power) อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นในอ่าวไทยสอดคล้องกับทฤษฎีสัจจะนิยมเชิงรุกของ Mearsheimer (2001) ซึ่งอธิบายว่าโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐที่เกี่ยวข้องในการถ่วงดุลอำนาจ ดังนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศ อันเป็นผลจากการเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนของระบบระหว่างประเทศ (Pattern of Behavior) พฤติกรรมของรัฐจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง

ด้วยเหตุนี้เมื่อนโยบาย BRI ของจีนเข้ามามีอิทธิพลในพื้นที่อ่าวไทยจึงส่งผลให้เกิดผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ขึ้นตามมานั้นก็คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประเทศต่าง ๆ เพื่อทำการรักษาดุลของอำนาจ (Balance of Power) ให้แก่ประเทศตนอันจะเห็นได้จากยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิกของอเมริกา ที่เข้ามาตอบโต้โดยตรงต่อนโยบาย BRI ของจีนที่เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้ อเมริกายังมีมาตรการทางด้านเศรษฐกิจ และนโยบายการขึ้นภาษีนำเข้าของอเมริกา พฤติกรรมดังกล่าวผ่านมาตรการต่าง ๆ ของอเมริกาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับทฤษฎีสัจจะนิยมเชิงรุกของ Mearsheimer (2001) ซึ่งมองว่าชาติมหาอำนาจต้องดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อความปลอดภัยของชาติตน ชาติมหาอำนาจจะไม่ยอมให้ชาติอื่นมีอำนาจจนสามารถเป็นเจ้าในภูมิภาคขึ้นมาได้ (Mearsheimer, 2001) ด้วยเหตุนี้ อเมริกาจึงมีนโยบายเชิงรุกภายใต้ยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิก มาตรการทางด้านเศรษฐกิจและนโยบายการขึ้นภาษีนำเข้าเพื่อป้องกันไม่ให้จีนเข้ามามีบทบาทในอ่าวไทยและภูมิภาคอินโดแปซิฟิกนี้ได้

ผลการศึกษายังปรากฏนโยบายมุ่งตะวันออกของอินเดียเพื่อมาตอบโต้นโยบาย BRI ของจีน ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นการใช้การทูตทางวัฒนธรรมเป็นมาตรการตอบโต้นโยบาย BRI ในอ่าวไทย โดยนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทางเลือกที่เน้นการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพในภูมิภาค และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมรวมถึงส่งเสริมการเติบโตที่ยั่งยืนในภูมิภาค นโยบายที่ใช้ในการตอบโต้ดังกล่าวของประเทศอินเดียสอดคล้องกับแนวคิดอำนาจแบบอ่อน (Soft Power) ของ Nye (2004) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าเป็นความสามารถในการทำให้ผู้อื่นต้องการสิ่งเดียวกับเราผ่านการดึงดูดใจมากกว่าการบังคับหรือการใช้เงินซื้อ โดยชี้ว่า Soft Power มีแหล่งกำเนิดจากวัฒนธรรม ค่านิยมทางการเมืองและนโยบายต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับ ตรงกันข้ามกับ Hard Power ซึ่งเน้นการใช้กำลังทางทหารหรือแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ซึ่งแนวทางในการดำเนินนโยบายมุ่งตะวันออกของอินเดียนั้นได้ดำเนินไปโดยเน้นการใช้วัฒนธรรมผูกความสัมพันธ์แตกต่างจากจีนที่เน้นการใช้แรงจูงใจทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

นอกจากนี้ยังพบว่าสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (ASEAN) มีท่าทีที่ตอบรับการเข้ามาของโครงการ BRI ของจีน อีกทั้งประเทศในพื้นที่อ่าวไทยก็มีพฤติกรรมและนโยบายในการกำหนดท่าทีต่อผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทย ซึ่งเป็นไปอย่างสอดคล้องกับทฤษฎีสัจจะนิยมเชิงรุกของ Mearsheimer (2001) เมื่อเป็นเช่นนี้จึงสามารถยืนยันได้ว่าการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ของจีนที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทยได้ส่งผลให้เกิดผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์อันนำไปสู่การแข่งขันของมหาอำนาจที่รุนแรงขึ้นในพื้นที่อ่าวไทย

สอดคล้องกับการศึกษาของ Grossman (2024) ที่ว่าพื้นที่อ่าวไทยอาจกลายเป็นพื้นที่แห่งความขัดแย้งและกลายเป็นจุดปะทะเชิงยุทธศาสตร์พื้นที่ถัดไประหว่างอเมริกาและจีนที่อาจจะเกิดขึ้น

7. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

นโยบาย BRI เป็นเครื่องมือสำคัญในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีน โดยเป็นนโยบายเชิงรุกที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพลทางทะเล ซึ่งมีปัจจัยผลักดันที่สำคัญเกิดขึ้นจาก 1) กลุ่มปัจจัยที่ผลักดันการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีน ประกอบด้วย 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านการแข่งขันระหว่างรัฐมหาอำนาจ ลักษณะเฉพาะของยุทธศาสตร์จีน และปัจจัยทางประวัติศาสตร์ และ 2) กลุ่มแรงผลักดันเบื้องหลังการเกิดนโยบาย BRI ได้แก่ แรงผลักดันทางเศรษฐกิจ และแรงผลักดันทางยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ โดยมีบทบาทสำคัญ 2 ประการคือ 1) การดำเนินกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์และการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคงเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ ประกอบด้วย การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การเสริมสร้างห่วงโซ่อุปทานในการปฏิรูปเศรษฐกิจจีน พัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เชื่อมโยงสู่ประเทศจีน และการขยายบทบาทให้แก่รัฐวิสาหกิจจีน 2) บทบาทในการขยายอำนาจทางด้านความมั่นคงเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ ประกอบด้วยบทบาทของการขยายความมั่นคงทางด้านทหารและความมั่นคงทางด้านพลังงานเพื่อเพิ่มอิทธิพลในเชิงภูมิรัฐศาสตร์

ทั้งนี้ นโยบาย BRI ของจีนส่งผลให้พื้นที่อ่าวไทยกลายเป็นเวทีการแข่งขันเชิงภูมิรัฐศาสตร์เนื่องจากทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่อ่าวไทยใน 2 ลักษณะสำคัญประกอบด้วย 1) การปรับให้พื้นที่อ่าวไทยมีสภาพภูมิศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีน และ 2) การปรับให้พื้นที่อ่าวไทยมีแนวโน้มในการเป็นพื้นที่หนุนเสริมการขยายอิทธิพลทางทะเลในด้านความมั่นคงให้แก่จีน สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับมหาอำนาจอย่างอเมริกา อินเดีย อาเซียนและประเทศที่มีพื้นที่ติดต่อกับอ่าวไทย ทั้งนี้ ภายใต้อาณัติการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว แนวทางการรักษาสมดุลภายใต้แนวคิดกลยุทธ์การถ่วงดุลความเสี่ยง (Hedging Strategies) และการใช้มาตรการป้องกัน (Protective Measures) เพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ จึงเป็นหลักการสำคัญของแนวทางการเตรียมความพร้อมของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม นโยบาย BRI ของจีนได้นำเสนอทั้งโอกาสและความท้าทายต่อประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่อ่าวไทย การที่ไทยจะสามารถใช้ประโยชน์จากนโยบาย BRI ในขณะที่ยังคงรักษาสมดุลทางภูมิรัฐศาสตร์และปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้อาณัติดังกล่าว งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ 3 ประเด็นสำคัญดังนี้

1. เนื่องจากนโยบาย BRI ของจีนโดยเฉพาะเส้นทางสายไหมทางทะเลเกิดขึ้นบนปัจจัยที่หลากหลาย ดังนั้นการจะกำหนดท่าทีต่อนโยบายดังกล่าวจึงควรเป็นไปอย่างชาญฉลาดและสอดคล้องกับผลประโยชน์เฉพาะเรื่องโดยไม่ควรปิดกั้นหรือเปิดรับความร่วมมือโดยขาดความระมัดระวังต่อผลด้านอื่น ๆ ที่ตามมา และ

เพื่อเป็นการป้องกันผลประโยชน์แห่งชาติ ไทยจึงควรสร้างกลไกการวิเคราะห์เชิงลึกก่อนการกู้ยืมเงินสำหรับดำเนินโครงการ BRI เพื่อพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้ป้องกันปัญหากับดักนี้ โดยอาจใช้มาตรการการหาแหล่งทุนที่หลากหลายในการดำเนินการตามโครงการขนาดใหญ่ เพื่อป้องกันการพึ่งพาประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป

2. เนื่องจากบทบาทของนโยบาย BRI มีลักษณะเป็นไปเพื่อเพิ่มอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ให้แก่ประเทศจีน ด้วยเหตุนี้การกำหนดท่าทีของไทยต่อนโยบายดังกล่าวจึงควรเป็นไปในลักษณะของการรักษาความยืดหยุ่นโดยไม่ยึดติดกับมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งมากเกินไป ทั้งนี้ นอกเหนือจากจีนไทยควรกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนกับประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ นอกจากนี้การสนับสนุนความสัมพันธ์ในระดับพหุภาคีและระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการเพิ่มบทบาทเชิงรุกในเวทีอาเซียน (ASEAN Centrality) เพื่อสร้างจุดยืนร่วมและอำนาจต่อรองที่เข้มแข็งในการเจรจากับจีนและมหาอำนาจอื่น ๆ เกี่ยวกับโครงการ BRI

3. จากผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์ของการดำเนินการตามบทบาทของนโยบาย BRI ที่มีต่อพื้นที่อ่าวไทย ซึ่งประเทศที่เกี่ยวข้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อเข้ามาถ่วงดุลอำนาจจีนในพื้นที่นี้ นั้น การพัฒนาช่องทางและกลไกทางการทูตเชิงป้องกันโดยการสร้างและใช้ประโยชน์จากช่องทางและวิธีการทางการทูตที่หลากหลาย เพื่อจัดการกับความตึงเครียด ความเข้าใจผิด หรือข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นกับมหาอำนาจอย่างจีนและสหรัฐอเมริกา หรือแม้กระทั่งกับประเทศเพื่อนบ้านโดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุนี้อันบานปลายกลายเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงและกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ เนื่องจากอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ของนโยบาย BRI ในโครงการขนาดใหญ่ต่าง ๆ ในพื้นที่อ่าวไทยนั้นมีความอ่อนไหวทางเศรษฐกิจและความมั่นคง ซึ่งอาจถูกมองจากประเทศมหาอำนาจอื่นในมุมที่แตกต่าง การใช้กลไกทางการทูตในการสื่อสารกับประเทศต่าง ๆ จะสามารถป้องกันความเสี่ยงอันอาจเกิดขึ้นจากความเข้าใจผิด ไทยจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการทางการทูตในการอธิบายถึงท่าทีและวัตถุประสงค์ของตนเองอย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้ถูกมองว่าเลือกข้างหรือเป็นส่วนหนึ่งของวาระซ่อนเร้นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ทั้งนี้ ควรส่งเสริมบทบาทของนักวิชาการและภาคประชาสังคมในการจัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับนโยบาย BRI โดยเปิดโอกาสให้ผู้แทนอิสระจากหลายประเทศเข้าร่วมอย่างไม่ผูกพันกับท่าทีในลักษณะที่เป็นรูปแบบทางการของรัฐซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจร่วมและยังถือเป็นรูปแบบกลไกทางการทูตเชิงป้องกันได้ด้วยเช่นกัน

รายการอ้างอิง

- พินทุ์สุตา ชัยนาม. (2567). แนวทางเชิงนโยบายต่อการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยต่อผลกระทบของการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจด้านความมั่นคงทางทะเลต่อ อ่าวไทยและพื้นที่ต่อเนื่อง. *วารสารรัฐสารวิรัช*, 66(1), 17–29.
- ปิติ ศรีแสงนาม. (2565). *Midst the new world order: ไทยในระเบียบโลกใหม่*. มติชน.
- Aguiar, D. (2025). Geostrategic implications of the Kra Canal and China's maritime outreach. *Geopolitical Insight Review*, 12(2), 55–71.
- Ahmed, F., & Lambert, A. (Eds.). (2021). *The Belt and Road Initiative: Geopolitical and geoeconomic aspects*. Routledge.
- Asia Society Policy Institute. (2020). Weaponizing the Belt and Road Initiative. https://asiasociety.org/sites/default/files/2020-09/Weaponizing%20the%20Belt%20and%20Road%20Initiative_0.pdf
- Blackwill, R. D., & Harris, J. M. (2016). *War by other means: Geoeconomics and statecraft*. Harvard University Press.
- China Global Television Network. (2018, August 27). BRI five years on: Cooperation, connectivity and shared benefits. <https://news.cgtn.com/news/3d3d514f3241444e79457a6333566d54/index.html>
- Council on Foreign Relations. (2021, March). China's Belt and Road: Implications for the United States (Independent Task Force Report No. 79). <https://www.cfr.org/report/chinas-belt-and-road-implications-for-the-united-states>
- Curtis, S., & Klaus, I. (2024). *The Belt and Road City: Geopolitics, Urbanization, and China's Search for a New International Order*. Yale University Press.
- Friedberg, A. L. (2011). *A contest for supremacy: China, America, and the struggle for mastery in Asia*. W. W. Norton & Company.
- Grossman, D. (2024, September 2). *The Gulf of Thailand may be the next U.S.-China flashpoint*. Nikkei Asia. <https://asia.nikkei.com/Opinion/The-Gulf-of-Thailand-may-be-the-next-U.S.-China-flashpoint>
- Kaplan, R. D. (2010). *Monsoon: The Indian Ocean and the future of American power*. Random House.

- Kuok, L. (2025, March 20). *Engaging Southeast Asia: Crossroads of competition: China in Southeast Asia and the Pacific Islands [Testimony before the U.S.-China Economic and Security Review Commission]*. U.S.-China Economic and Security Review Commission. https://www.uscc.gov/sites/default/files/2025-03/Lynn_Kuok_Testimony.pdf
- Luttwak, E. N. (1990). From geopolitics to geo-economics: Logic of conflict, grammar of commerce. *The National Interest*, (20), 17–23.
- Mackinder, H. J. (1904). The geographical pivot of history. *The Geographical Journal*, 23(4), 421–437. <https://doi.org/10.2307/1775498>
- Mahan, A. T. (1890). *The influence of sea power upon history, 1660–1783*. Little, Brown and Company.
- Mark, E. (2025). *Thailand's land bridge: Navigating geopolitical and investor concerns (ISEAS Perspective No. 13)*. ISEAS – Yusof Ishak Institute. https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/2025/01/ISEAS_Perspective_2025_13.pdf
- Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. W. W. Norton & Company.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs.
- Observer Research Foundation. (2025, January 20). *India's evolving Indo-Pacific strategy: Priorities and partnerships*. <https://www.orfonline.org/expert-speak/indias-indo-pacific-strategy-2025/>
- Office of the Historian, U.S. Department of State. (n.d.). *The Southeast Asia Treaty Organization (SEATO), 1954*. <https://history.state.gov/milestones/1953-1960/seato>
- Sangtam, A. (2025, July 18). *India's Act East Policy: Engagement with ASEAN and infrastructure challenges*. 9DashLine. <https://www.9dashline.com/article/southeast-asias-shifting-geopolitics-a-challenge-for-indias-act-east-policy>
- Shoji, T. (2021). “Belt and Road” vs. “Free and Open Indo-Pacific”: Competition over regional order and ASEAN's responses. *Security & Strategy*, 1, 3–24.
- Srivatsav, D. M. (2024, July 26). *The Gulf of Thailand: Its relevance in the current geopolitical landscape*. Indian Council of World Affairs. https://www.icwa.in/show_content.php?lang=1&level=1&ls_id=11597&lid=7066

State Council Information Office of the People's Republic of China. (2022). *China's international development cooperation in the new era*.

http://english.scio.gov.cn/whitepapers/2022-01/10/c_105539.htm

Wang, C. N. (2025). *China Belt and Road Initiative (BRI) investment report 2025 H1*. Griffith Asia Institute & Green Finance & Development Center.

<https://greenfdc.org/category/belt-and-road-initiative-bri/>